

Оксана Волошина, кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету

**БАГАТОМОВНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ**

Довгострокові цілі та завдання модернізації вищої освіти нашої країни багато в чому співзвучні сучасним світовим тенденціям, зумовленим міжнародними відносинами та міжкультурним спілкуванням. Нині без володіння іноземними комунікативними компетенціями важко уявити успішного спеціаліста в лінгвосоціокультурному просторі. Представники провідних аграрних підприємств поряд із професійними компетенціями наголошують на необхідності володіння співробітниками професійною іноземною комунікативною компетенцією, що є вагомим компонентом для формування професійної успішності випускників аграрних закладів вищої освіти. Це зумовлено необхідністю у вивченні передового аграрного досвіду представників різних країн та зарубіжних аграрних методик, читання професійної літератури українською й іноземною мовами, презентації результатів своєї роботи на міжнародному ринку. Необхідно відзначити, що рівень знання іноземної мови вагомо впливає на швидкість реалізації таких завдань і може суттєво скоротити час на імплементацію новітніх та перспективних рішень у реаліях нашої країни, оптимізувати виконання професійних завдань. Аналіз наукової літератури з питань багатомовного навчання дозволив нам виділити низку принципів, що характеризують два глобальні напрями вітчизняного лінгвосоціокультурного простору: полілінгвальний (і полікультурний як невід'ємна його частина) та мультилінгвальний (зокрема, мультилінгводидактика). Усі вони у своїй сукупності належать до багатомовного навчання. Основними принципами полілінгвального навчання, що виділяються сучасними дослідниками, є: культуровідповідності, діалогічності, інтегративності, поєднання національних та регіональних культурних традицій, полікультурного освітнього середовища, від універсального до специфічного, зіставлення мов, що вивчаються, комунікативності, врахування рідної мови, активності та самостійності, принцип лінгвокультурологічного підходу, індивідуалізації, автономного навчання. Аналіз наукової літератури з питань багатомовного навчання дає підставу виділити такі принципи полікультурної освіти: діалогу культур, дидактичної культуровідповідності, домінування проблемних культурознавчих завдань, культурної варіативності, культурної рефлексії.

Ключові слова: багатомовність; вивчення іноземної мови; самостійна робота; засоби навчання; методи навчання.

Лит. 43.

Oksana Voloshyna, Ph.D. (Philology), Associate Professor,
Associate Professor of the Ukrainian and Foreign Languages Department,
Vinnytsia National Agrarian University

**MULTILINGUALISM AS A MAIN FACTOR IN THE TRAINING OF STUDENTS
OF AGRICULTURAL INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN THE LINGUISTIC AND
SOCIO-CULTURAL SPACE**

The long-term goals and objectives of the modernization of higher education in our country are in many respects consonant with modern world trends determined by international relations and intercultural communication. Nowadays, it is difficult to imagine a successful specialist in the modern linguistic and sociocultural space without the possession of foreign language communicative competences. Representatives of leading agricultural enterprises, along with professional competences, emphasize the need for employees to possess professional foreign language communicative competence, which is an important component for the formation of professional success of graduates of agricultural institutions of higher education. This is due to the need to study the advanced agrarian experience of representatives of different countries and foreign agrarian methods, read professional literature in Ukrainian and foreign languages, present the results of their work on the international market. It should be noted that the level of knowledge of a foreign language significantly affects the speed of implementation of these tasks and can significantly reduce the time for the implementation of the latest and promising solutions in the realities of our country, optimize the performance of professional tasks. The analysis of scientific literature on multilingual education allowed us to identify a number of principles that characterize two global directions of the domestic linguistic and sociocultural space: multilingual (and multicultural as an integral part of it) and multilingual (in particular, multilingual didactics). All of them, taken together, relate to multilingual education. The main principles of multilingual education, highlighted by modern researchers, are: the principle of cultural correspondence, the principle of dialogicity, the principle of integrativeness, the principle of combining national and regional cultural traditions, the principle of a multicultural educational environment, the principle from universal to specific, the principle of comparing the languages being studied, the principle of communicability, the principle of taking into account the native language, the

principle of activity and independence, the principle of a linguocultural approach, the principle of individualization, the principle of autonomous learning. The analysis of scientific literature on multilingual education allows us to highlight the following principles of multicultural education: the principle of dialogue of cultures, the principle of didactic cultural correspondence, the principle of dominance of problematic cultural tasks, the principle of cultural variability, the principle of cultural reflection.

Keywords: multilingualism; learning a foreign language; independent work; teaching aids; teaching methods.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день глобалізаційні процеси стрімко розширюються на усі сфери життя суспільства. У широкому значенні під глобалізацією розуміються процеси інтеграції культурних, політичних, економічних, освітніх та інших моделей соціальної взаємодії. Інакше кажучи, глобалізація передбачає модернізацію наявного різноманіття національних моделей до об'єднання та узагальнення. Основою цієї парадигми соціальної взаємодії є створення загальноосвітнього простору, спрямованого на ефективну та гармонійну співпрацю всіх її учасників, що уможливило б об'єднати досвід та зусилля представників різних професій із різних країн для розв'язання загальноосвітніх актуальних завдань.

Переосмислення мовної політики держав унаслідок прийнятої ідеї гармонійного здійснення процесів глобалізації при збереженні та заохоченні культурної різноманітності актуалізує питання модернізації мовної освіти в аграрних закладах вищої освіти. Відповідно до загальноосвітніх вимог, спрямованих на взаємну співпрацю і збереження культур, глобальна мета сучасного мовної освіти в аграрних закладах вищої освіти, спрямовується на відповідну підготовку випускників для їх подальшого успішного інтегрування в єдиний міжнародний соціально-економічний простір. Успішність подібного інтегрування визначається безпосередньо здатністю і готовністю фахівців аграрної сфери функціонувати в лінгвосоціокультурному просторі.

Можливості сучасних фахівців аграрної сфери інтегруватися в міжнародну професійну спільноту зумовлюють необхідність їхньої готовності та здатності до функціонування у багатомовному лінгвосоціокультурному просторі.

В умовах стрімкого розширення глобалізаційних процесів, можна відзначити попит, що підвищується, на випускників аграрних закладів вищої освіти, здатних виконувати професійну діяльність у багатонаціональному колективі, фахівців з високим рівнем мовної підготовки, здатних працювати з різномовними джерелами інформації та здійснювати діяльність, пов'язану з найсучаснішими інформаційно-комунікаційними ресурсами.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Глобалізація немислима поза міжкультурним контекстом взаємодії. Вплив феномена глобалізації та актуальність багатомовної підготовки на виконання професійних обов'язків фахівців аграрної сфери у своїх роботах висвітлювали К. Ковальова (2022) [39],

О. Капранов (2022) [35], С. Лутковська (2018) [27]. Оцінка багатомовної підготовки фахівців аграрної сфери, ідеї співіснування культурної ідентичності народів та процесів інтеграції наведені в роботах Р. Кравця, Л. Романишиної (2013) [26], І. Гончарук, Н. Юрчук (2018) [9]. Така інтерпретація багатомовності привела до встановлення політики лінгвосоціокультурного простору, спрямованого на розвиток різних культурних груп, становлення та збереження їхньої культурної ідентичності.

Але спостерігається недостатня кількість публікацій присвячених багатомовності як основного фактора підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти в лінгвосоціокультурному просторі.

Формування мети статті. Метою статті є дослідження багатомовності як основного фактора підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти в лінгвосоціокультурному просторі.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні лідерами глобального розвитку стають ті аграрні підприємства, працівники яких здатні працювати з передовими технологіями, та на цій базі формувати власну потужну виробничу основу. Якість працівників стає найважливішим фактором конкурентоспроможності аграрних підприємств на міжнародному ринку, основою їх економічної незалежності.

У зв'язку з цим актуальними стають питання, пов'язані з вимогами до професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної сфери. В нашій країні настає етап формування аграрної еліти, особливо на тих підприємствах, які працюють на міжнародному ринку. Вони стають стратегічним потенціалом розвитку нашої країни.

Довгострокові цілі та завдання модернізації вищої освіти нашої країни багато в чому співзвучні сучасним світовим тенденціям, зумовленим міжнародними відносинами та міжкультурним спілкуванням. Нині без володіння іншомовними комунікативними компетенціями важко уявити успішного спеціаліста в лінгвосоціокультурному просторі. Багатомовність набуває особливого значення в умовах розвитку міжнаціонального спілкування і взаємодії, збільшення числа міжнародних контактів, зумовленого, зокрема, розширенням Інтернет-простору та збільшенням частки його присутності як у професійній сфері, так і в особистому житті. У зв'язку з цим методика викладання іноземних мов зіштовхується з новими завданнями, які необхідно вирішувати на всіх рівнях освітнього процесу [39, 564–568; 31, 83–90; 35, 98–106; 34, 332–346].

БАГАТОМОВНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Представники провідних аграрних підприємств поряд із професійними компетенціями наголошують на необхідності володіння співробітниками професійною іншомовною комунікативною компетенцією, яка є вагомим компонентом для формування професійної успішності випускників аграрних закладів вищої освіти. Це зумовлено необхідністю у вивченні передового аграрного досвіду представників різних країн та зарубіжних аграрних методик, читання професійної літератури українською та іноземною мовами, представлення результатів своєї роботи на міжнародному ринку. Необхідно зазначити, що рівень знання іноземної мови вагомо впливає на швидкість реалізації цих завдань і може суттєво скоротити час на імплементацію новітніх та перспективних рішень у реаліях нашої країни, оптимізувати виконання професійних завдань.

Аналіз наукової літератури з питань багатомовного навчання [6; 7; 12; 14; 28; 35; 37; 39; 41] уможливив виділити низку принципів, що характеризують два глобальні напрями вітчизняного лінгво-соціокультурного простору: полілінгвальний (і полікультурний як невід'ємна його частина) та мультилінгвальний (зокрема, мультилінгводидактика). Усі вони у своїй сукупності належать до багатомовного навчання.

Основними принципами полілінгвального навчання, що виділяються сучасними дослідниками, є:

- культуровідповідності – необхідно приділяти увагу визначенню культурознавчого змісту та таких понять, як “полікультурність”, “культурне самовизначення” тощо;

- діалогічності – передбачає взаємодію між носіями різних культур у формі діалогу, а також розвиток мислення індивіда та заохочення до комунікації, формування соціокультурної компетенції, тобто виховання таких якостей як толерантність, готовність до рівноправної взаємодії, емпатія;

- інтегративності – встановлення міждисциплінарних зв'язків між знаннями культурологічними, лінгвістичними та країнознавчими, а також інтеграцію як елементів світової культури у національну, так і національну – у світову, інтеграція рідної та інших культур та мов. Принцип інтегративності передбачає не тільки інтеграцію мовного та соціокультурних компонентів, а й інтегрування програм навчання з різних мов, а принцип мобільності – академічну мобільність студентів, тобто здатність успішно і відносно швидко (у короткій час) адаптуватися до змінених умов майбутньої професійної діяльності;

- поєднання національних та регіональних культурних традицій;

- полікультурного освітнього середовища аграрного закладу вищої освіти;

- координації дій у навчанні мов, тобто складання скоординованих нормативних документів, що

регламентують процес навчання в аграрних закладах вищої освіти (професійні стандарти, освітні програми);

- від універсального до специфічного, тобто спочатку вивчення універсальних мовних явищ, а потім – специфічних, особливих, характерних лише цієї мови явищ;

- зіставлення мов, що вивчаються;

- комунікативності, тобто навчання у рамках комунікативного підходу;

- врахування рідної мови, наприклад, щодо української мови носіями польської: знайти аналогічні звуки у польській мові, знайти відмінні звуки у польській мові та знайти звуки, відсутні в польській мові;

- активності та самостійності;

- лінгвокультурологічного підходу, тобто вивчення культурного змісту чи іншої мовної складової;

- індивідуалізації – навчання шляхом складання індивідуальних програм, що визначають мету навчання, рівень володіння мовою, стиль мислення, план роботи, види діяльності, джерела, дати контролю та способи контролю;

- автономного навчання – визнає необхідність розвивати здатність до самостійного вивчення.

Досліджуючи засади полілінгвального навчання, необхідно виокремити принципи полікультурної освіти, яка так чи так тісно пов'язана з полілінгвальною. Аналіз наукової літератури з питань багатомовного навчання [5; 9; 15; 16; 17; 18; 19; 20; 21; 31; 45] дає підставу виділити такі принципи полікультурної освіти:

- діалогу культур – ґрунтується на рівноправності культур, передбачає взаємообмін між культурами з метою взаємозбагачення. У студентів формується здатність до безконфліктного спілкування із представниками інших культур. Формування цієї можливості передбачає вміння шукати загальні риси в культурі, що вивчається, адекватно сприймати наявні відмінності, протистояти культурній нерівності;

- дидактичної культуровідповідності;

- домінування проблемних культурознавчих завдань;

- культурної варіативності – доповнює принцип культуровідповідності, згідно з яким студентів необхідно ознайомити з культурами країн мов, що вивчаються, для формування загального ставлення до інших культур. Принцип культурної варіативності передбачає також врахування соціокультурного компонента, тобто ознайомлення з усіма видами сформованої культури (субкультури, культури соціальних груп, вікових тощо), наприклад, вивчення різних видів вітання, вивчення всього спектра літературних напрямів (хоча б у ознайомчому вигляді);

- культурної рефлексії – самовизначення індивіда через рефлексію, роздуми над своєю культурною приналежністю та місцем себе в культурному розмаїтті; вивчення загальнолюдських цінностей; усвідомлення себе як суб'єкта кількох культур одночасно залежно від ситуативного контексту: релігійна приналежність, національна, соціальна.

Сучасні тенденції розвитку аграрної освіти пов'язані із розв'язанням завдань міжособистісної та міжкультурної взаємодії в умовах професійного середовища. Це ілюструється вимогою формування у студентів здатності працювати в команді, толерантно сприймаючи соціальні, етнічні, конфесійні та культурні відмінності представників вітчизняних і міжнародних професійних співтовариств.

Нова парадигма аграрної освіти вносить певні корективи у традиційне трактування завдань багатомовного навчання студентів аграрного профілю. Організацію процесу багатомовної підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти необхідно здійснювати з врахуванням головного принципу компетентнісного підходу – принципу міждисциплінарності [13, 77–78; 22, 210–211; 23, 28–32; 24, 82–84; 25, 103–105; 26, 158–162].

Насамперед зазначимо, що організація освітньої діяльності в нашій країні здійснюється з урахуванням переорієнтації мовної політики, пов'язаної з тим, що стратегічний вектор країни спрямовується до Заходу і демонструє зростання інтересу до англійської мови в парі з іншими мовами, зокрема, мовами країн Європейського Союзу через активізацію виробничо-торговельних взаємовідносин з підприємствами цих країн.

У зв'язку з тим, що аграрні підприємства дедалі розширюють свою діяльність з партнерами з країн Європейського Союзу, збільшується попит у вітчизняних фахівців аграрної сфери на багатомовність, іншомовну комунікацію англійською мовою, а також спонукає до регулярного публічного спілкування із закордонними учасниками ринку. Як показав проведений нами аналіз, у практичній соціально-економічній ситуації саме англійська мова виступає в ролі мови посередника – мови науки, агрономії та технологій. Отже, в зв'язку з воєнною, політичною, економічною та соціокультурною ситуацією, викладання англійської мови студентам в аграрних закладах вищої освіти, необхідно здійснювати в контексті професійної комунікації як мови міжнародного спілкування, контактної мови міжнаціональної ділової комунікації [32, 83–84; 33, 48–62; 36, 98–104; 38, 328–340; 42, 126–130; 43, 238–242].

Необхідно констатувати, що характерними особливостями багатомовної підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти з урахуванням пріоритетів та тенденцій розвитку аграрної освіти, посилення її спрямованості на практико-орієнтованість,

залучення аграрних закладів до рішення реальних проблем промислового бізнесу на основі інтеграції, включеності науково-дослідного потенціалу студентів в активну науково-виробничу діяльність, посилення ролі креативної, загальнокультурної та комунікативної компетенції у професійній програмі фахівців аграрної сфери.

Зазначимо, що у новій ситуації глобальний ринок визначає спрямованість освітньої діяльності на розвиток у студентів здатності створювати і впроваджувати у професійну аграрну діяльність нові технології та продукти, сприяють зміцненню аграрного суверенітету країни та виступає основним фактором економічного зростання. У зв'язку з цим зміст освітніх дисциплін, з-поміж інших, “іноземну мову”, необхідно модернізувати як зі змістового, так і організаційного з тим, щоб будувати навчальний процес на основі застосування нових форм комунікації, прийомів роботи з іншомовною професійно-орієнтованою інформацією, розвивати стратегії отримання нових знань, розуміння цінної інформації та способів її донесення до відповідного адресата.

У науковій літературі автори [8; 10; 11; 27; 29; 30; 34; 40; 44] відзначають зростаючу динамічність соціально-економічних контактів у світі. Означений фактор, на нашу думку, вимагає від програм навчання іноземної мови того, щоб іншомовна підготовка не просто відображала професійний контекст студентів, а будувалася на ньому. Основна відмінність по-новому побудованого навчального процесу вивчення іноземної мови задає освітньо-кар'єрну спрямованість діяльності, та сприяє інтеграції особистості в освітнє середовище університету, сферу бізнесу та розвитку соціальних практик студентів.

Варто врахувати, що стратегічним завданням багатомовної підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти є цілеспрямований розвиток комунікативних навичок. Причому, для майбутніх фахівців аграрної сфери першочергового значення набуває міждисциплінарний контекст їх професійної діяльності.

Л. Довгань трактує міждисциплінарність як взаємодію дисциплін, в процесі якої проявляються комунікативні ситуації порозуміння і розуміння, а також здійснюється створення нових смислів [15, 23–24].

Комунікативна концепція І. Гончарук, Н. Юрчук присвячена потенціалу комунікативних процесів. Відповідно до цієї концепції структура комунікативної взаємодії досить складна та складається із:

- орієнтації на взаєморозуміння як механізм координатії дій;

- ситуації взаємодії та ситуації мови [9, 78–82].

Тобто взаєморозуміння передбачає досягнення згоди лише на рівні знання, норми, оцінок і по-

чуттів. У цьому підході комунікація служить інтерсуб'єктивному взаєморозумінню між людьми, тобто індивідами з різними картинами світу, за якого комуніканти враховують погляди та цінності інших. Роль мови як засобу комунікації посилюється через те, що він служить соціальною інтеграції.

Зазначимо, що Р. Кравець трактує поняття комунікативної компетенції як багатоскладову здатність, що включає не лише знання мови комунікації, засобів пізнання соціокультурних умов комунікацій та їх інтерпретації; але й уміння вибудовувати розуміння та взаєморозуміння, уміння будувати міжособистісний діалог з дискурсивною спрямованістю мови, сукупності призначені для вироблення змісту та досягнення згоди на основі коректного отримання значень мовних виразів за допомогою різних комунікацій [22, 210–211].

Означена концепція узгоджується з прийнятою в лінгвістичній спільноті системою вимог до іншомовної комунікативної компетенції, в узагальненому вигляді представленій трьома рівнями володіння мовою у документі Ради Європи під назвою “Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою: вивчення, викладання, оцінка”. Також необхідно відзначити, що особливе значення надається методам і способам комунікації, які забезпечують успішність процесу взаємодії партнерів та досягнення ними взаєморозуміння.

Важливим орієнтиром у розробці нових методик багатомовної підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти є сприяння мовній політиці зі сторони держави оскільки, у вік інформаційних технологій міжdisciplinarnі знання та ефективна комунікація повинні становити ключовий зміст освітньої діяльності. Фундаментальність і міжdisciplinarnість дає можливість аграрним закладам вищої освіти активно реагувати на виклики сучасності, виступаючи основними факторами у роботі університетів на перетині наук та практичних дисциплін.

Відповідно до стратегії нової архітектури вітчизняної освіти мається на увазі перехід від поняття співпраці до розширеної участі через поняття міжdisciplinarna взаємодія, міжdisciplinarne проектування та глобальне партнерство. Термін міжdisciplinarne проектування дає змогу врахувати два основні фактори – спільну діяльність на основі співробітництва з випускними кафедрами та створення і зміцнення взаємозв'язків між всіма учасниками професійної підготовки: наука – освіта – бізнес. Це також надає інноваційного характеру освітній діяльності та формує базу для активної співпраці, заснованої на принципах багаторівневої взаємодії.

Аналіз наведених вище трендів сучасного суспільства демонструє, що у центрі нової економічної системи, яка продовжує розвиватися, перебуває

особистість командного гравця, а основний запит спрямований на розвиток здібності ефективно комунікувати в умовах міжdisciplinarnoї спільної діяльності. Комерційні і державні структури висловлюють величезну потребу у підготовці випускників закладів освіти, здатних до роботи в міжdisciplinarnих проектних командах та готових розробляти конкурентоспроможну продукцію.

На сьогоднішній день професійна підготовка фахівців аграрної сфери повинна спрямовуватися на здатність реалізовувати професійну комунікацію як одну з універсальних якостей особистості випускника, що сприяє його успішній діяльності у професійній спільноті [39, 562–568; 1, 79–90; 6, 510–514; 14, 99–102].

Так, у науковій літературі авторами [6; 9; 15; 16; 27; 34; 39], в оцінці професійної підготовки фахівців аграрної сфери перше місце відведено навичкам організації та управління комунікацією, а саме: використання принципів та засобів професійної комунікації для ефективної взаємодії щодо своїх функціональних обов'язків у колективі.

Також необхідно зауважити, що попри очевидну значимість практичних навичок та фундаментальних теоретичних знань, багатомовна підготовка виступає новою інтегративною здатністю фахівців аграрної сфери нового покоління до практичного оволодіння наукомісткими мультиdisciplinarnими і внутрішньогалузевими знаннями та технологіями. Актуалізується необхідність реалізації принципу міжdisciplinarnості, шляхом поєднання академічних дисциплін з науковими школами та партнерами з комунікації щодо об'єкта дослідження. Міжdisciplinarna взаємодія гуманітарного й аграрного професійно-орієнтованого компонентів освітнього контенту багатомовної підготовки дозволяє здійснювати синтез різних способів осмислення інформації – когнітивних та інтерпретаційних, заснованих на особистісно-смісловому ставленні до предмета розуміння.

Результат інтеграційних процесів в освіті визначається створенням умов, при яких у студентів розвивається здатність сприймати сукупність міжdisciplinarnих зв'язків, об'єднаних у системно-структуроване знання на основі інтеграції знань із різних наукових сфер.

На нашу думку, синтез компонентів освіти необхідно здійснювати на основі відкритого, адаптивного освітнього середовища, що стимулює включеність особистості до соціуму, і активної практики іншомовного професійно орієнтованого мовлення (за допомогою розвитку метамовних умінь) в умовах міжdisciplinarnого контексту.

Також необхідно зауважити, що сучасна освіта фахівців аграрної сфери ґрунтується на процесах інтеграції, без яких неможлива реалізація компетентнісного підходу Майбутній фахівець зобов'язу-

ний вміти застосовувати та використовувати комплекс отриманих знань, умінь і навичок із засвоєних дисциплін у професійній діяльності. Сьогоднішня специфіка освіти фахівців аграрної сфери полягає у тому, що вже на етапі навчання в університетах студенти повинні отримувати чітке уявлення про всі етапи виробничих процесів, починаючи з дослідження та проєктування, і закінчуючи розробкою, маркетингом та поширенням інновацій; вміти позиціонувати свої науково-технічні розробки міжнародного професійного співтовариства.

У нових умовах освітньої ситуації міждисциплінарність передбачає створення сприятливих умов для формування метапредметного знання і досвіду. Особливе значення міждисциплінарних зв'язків проявляється в узагальненому характері пізнавальної і багатомовної діяльності студентів, що відповідає вимогам професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної сфери та мети навчання іноземної мови.

На підставі аналізу представлених наукових праць [6; 9; 15; 16; 27; 34; 39] можемо виділити деякі нові методики навчання, що відображають специфіку сучасної іноземної підготовки, і які можна запровадити до навчання англійської мови студентів аграрного профілю:

- спонукальні навчання, реалізується за допомогою прийняття викликів до виконання складних і одночасно цікавих завдань, що вимагають від студентів максимуму зусиль;

- ініціативності й амбітності, створення мультимовного контенту для подкастів під час виробничих екскурсій, наукових відряджень, ознайомлювальної практики, виїзних заходів, а також розробки оцінних завдань, які включають рефлексію.

У вітчизняній практиці необхідно організувати подібне середовище шляхом залучення студентів аграрних закладів вищої освіти до дебатів, проєктної роботи, модерації, ділових ігор, дискусійних клубів, "круглих столів", конкурсів, ярмарок та конференцій.

Навчання на основі мультимодального підходу фокусується на комбінуванні різних засобів професійної комунікації, таких як слова, зображення, звуки та жести з метою підвищення рівня комунікативної практики студентів. Методика покликана актуалізувати різні комунікативні способи отримання міждисциплінарних знань та тим самим поліпшити їхню доступність, розуміння та управління. Мультимодальне подання інформації швидше підготує фахівців аграрної сфери до ефективної іноземної комунікації на робочому місці. Однак відкритими залишаються питання, пов'язані з адаптацією та впровадженням цієї інноваційної методики у зв'язку зі складностями технічного характеру та недостатнім рівнем сформованості цифрових навичок, розвитку креативності та нерозробленістю

інструментів і методів оцінки освітнього результату у такому середовищі.

На нашу думку, необхідно запроваджувати в освітній процес кейс, в якому розглядатиметься навчання з акцентом на предоставлення спільного результату діяльності (за весь семестр), яким може бути створений проєктною групою мультимодальний текст.

Мультимодальний текст представляє аналіз і авторську позицію щодо конкретної практичної ситуації у вигляді відеороликів або презентацій. Крім кінцевого продукту, інші компоненти навчання повинні включати короткий огляд, обґрунтування вибору комунікативного каналу, чорновий план та індивідуальний журнал для роздумів.

Термін іноземна освіта актуалізує спрямованість навчального процесу, що створюється засобами дисципліни "іноземна мова", на розвиток особистості студента як суб'єкта власної навчальної, професійної та іноземної діяльності, здатного до іноземної комунікації у широкому міждисциплінарному контексті [1, 79–90; 6, 510–514; 14, 99–102; 39, 562–568].

Автори [6; 9; 15; 16; 27; 34; 39] іноземну підготовку трактується як створення умов для студентів, органічно інтегрованих у цілі та завдання їх професійної підготовки.

Метою навчання іноземної мови майбутніх фахівців аграрної сфери у нових стає формування у студентів здатності функціонувати в професійній спільноті як суб'єкти своєї професійної діяльності та іноземної комунікації.

Активна позиція студентів у своїй навчальній діяльності, інтеграція гуманітарного, професійного та іноземного контекстів у зміст освітнього процесу, розвиток іноземної комунікативної компетенції – все підпорядковане загальній освітній меті – розвитку компетенції багатомовного професійного спілкування.

Методом активізації залучення студентів може стати використання великої різноманітності комунікативних професійно-орієнтованих ситуацій, вправ та завдань, що сприяють розвитку соціальних і мовних практик студентів в освітньому середовищі, та їх іноземної комунікативної компетенції.

Отже, основними рисами багатомовної підготовки майбутніх фахівців аграрної сфери є:

- суб'єктна позиція студентів, їхня активність та відповідальність за результат;

- освітній результат за умов міждисциплінарності має метапредметний характер і включає комплекс надпредметних знань, навичок та умінь, пов'язаних з реалізацією професійної іноземної комунікації;

- багаторівнева взаємодія реалізується у спільній діяльності;

БАГАТОМОВНІСТЬ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

- іншомовна комунікація актуалізується в різних форматах, різних каналів і має відкритість, інтенсивність і нелінійність;

- інтегрований освітній контекст сприяє зануренню студентів у процеси пізнання, інформаційної роботи та комунікації, формуючи цілісне сприйняття світу.

Однак для створення умов, що сприяють реалізації наведених особливостей сучасного професійно-орієнтованого навчання іноземних мов, необхідно суттєво змінити іншомовну підготовку студентів. Іншомовна підготовка студентів аграрного профілю до нових умов повинна будуватися на основі міждисциплінарної складової.

Таким чином, наведені нами характерні підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти зумовлюють гостру необхідність у вдосконаленні організації навчального процесу та методики вивчення іноземних мов студентами.

І тому іноземну мову необхідно розглядати в реаліях сучасного освітнього середовища, що формується відповідно до вимог суспільства, мовною політикою держави, державними освітніми стандартами останнього покоління, та як невід'ємний компонент професійної підготовки випускників закладів вищої освіти різних напрямів. Сьогодні, пріоритетним напрямом модернізації вітчизняної освіти є професійно-орієнтована багатомовна підготовка фахівців аграрної сфери як цілої групи професій (агронімія, лісове господарство, садово-паркове господарство, екологія, захист і карантин рослин та інші наскрізні види професійної діяльності аграрної сфери). У зв'язку з цим володіння іншомовною комунікацією стало важливим компонентом практико-орієнтованої діяльності у контексті міждисциплінарності та майбутньої професійної компетентності випускників аграрних закладів вищої освіти.

Розглядаючи міждисциплінарність як умову формування професійного спрямування багатомовної підготовки, необхідно зауважити, що при її реалізації студентам необхідно не лише отримати різні види знання та оволодіти мовними навичками, але також опанувати здатність соціалізуватися в мультипрофесійній спільноті за допомогою застосування іноземної мови як інструмента передачі власних ідей, обміну думками та професійної діяльності.

Усі моделі комунікативної компетенції включають установчий елемент, пов'язаний із створенням текстів – діалогічних та монологічних, письмових та усних, різного обсягу, для досягнення певної мети.

Побудова тексту як закінченого твору означає втілення розумового та вербального наповнення мови в незалежній чи взаємодіючій формі дискурсивної події. Основою у розмовному дискурсі виступає діалог, що пов'язує текст з екстралінгвістич-

ними, прагматичними, соціокультурними та іншими складовими дискурсу. Такий дискурс є особливим контекстом комунікації, при якій виконання практичного чи теоретичного завдання вимагає від комунікантів спеціальної підготовки у сфері професійної діяльності.

До основних ознак професійного дискурсу можна віднести такі параметри професійного мовлення:

- професійно-осмислена предметна сфера;
- інструментарій професійної комунікації;
- професійно-марковані стратегії комунікативної поведінки;
- професійна самопрезентація [11, 77–79; 14, 99–101; 28, 1326–1329; 31, 84–90; 40, 726–728].

З лінгвістичної точки зору, комунікативна здатність у сучасній комунікації характеризується властивостями живої розмови:

- ініціативністю;
- знанням коли, де і з ким говорити;
- використанням методів невербальної комунікації;
- наповненістю мови певним змістом та засобами, що забезпечують її ефективність;
- наявністю зворотного зв'язку;
- знання предмета комунікації;
- використанням різних стратегій спілкування іноземною мовою [11, 77–79; 14, 99–101; 28, 1326–1329; 31, 84–90; 40, 726–728].

Когнітивна компонента виводить на перший рівень у навчанні студентів іншої мови роботу зі смислами, що ґрунтується на основі цільового дискурсу. Комунікативний аспект спілкування виражається у здатності здійснювати взаємне обмінювання інформацією між партнерами, адекватно сприймати і передавати знання та ідеї.

Очевидно, що для активізації іншомовної комунікації студентів аграрного профілю необхідна активна взаємодія між учасниками освітнього процесу як усередині групи, так і за її межами. Оскільки, комунікативні іншомовні вміння майбутнього фахівця реалізуються в діяльності, що належить до їх професійної сфери, то взаємодієносини та контакти людей є професійно вагомими.

Необхідно зазначити, що для успішного спілкування, крім контексту, також необхідно враховувати мету та форму комунікації. Для розвитку мовних умінь студенти повинні вступати в активну взаємодію з партнерами з комунікації, прагнути зрозуміти погляди іншої людини. Звідси впливає особливе значення вміння знаходити взаєморозуміння та досягати спільних цілей [11, 77–79; 14, 99–101; 28, 1326–1329; 31, 84–90; 40, 726–728].

Враховуючи вищесказане, вважаємо, що для студентів аграрного профілю важливо вміти передавати інформацію та висловлювати думки у процесі спілкування з урахуванням міждисциплінарного контексту. Саме у ньому відбувається спільна

розробка професійних рішень, у якій беруть участь представники різних сфер діяльності як гуманітарної, так і аграрної спрямованості.

Також для організації процесу вивчення іноземної мови студентами аграрного профілю, необхідно створити умови для формування загальнокомунікативних умінь, які безпосередньо відповідають за процес іншомовної комунікації, і їх потрібно доповнити групою мовних умінь, що сприятимуть реалізації когнітивних та дискурсивних аспектів мовної діяльності в умовах її міждисциплінарності, професійного контексту та професійної мовної поведінки. Її можемо охарактеризувати як групу професійно-діяльних мовних вмінь.

Названа група повинна складатися з основних аспектів професійно-орієнтованої діяльності, що передбачає у складі мовних умінь низку додаткових компонентів, а саме:

1. Знання:

- методи пошуку інформації іноземною мовою професійного характеру;

- лексико-граматичні та стилістичні характерні особливості комунікації іноземною мовою для соціальної взаємодії в умовах професійного спілкування;

- специфіка усного виступу іноземною мовою.

2. Навички:

- комунікація іноземною мовою для виконання завдань професійної діяльності;

- письмова та усна реалізація завдань професійної діяльності;

3. Вміння:

- представляти результати своїх досліджень у формі презентацій та доповідей професійної спрямованості;

- брати участь у дискусії (обговоренні) питань професійно-орієнтованої тематики, аргументовано наводити свою думку та демонструвати вміння критичного мислення;

- обговорювати проблемні ситуації з прийняттям рішень та їх обґрунтуванням іноземною мовою;

- будувати пояснювальний аргументований вислів, роз'яснюючи суть поняття, явища, процесу [32, 83–84; 33, 48–62; 36, 98–104; 38, 328–340; 42, 126–130; 43, 238–242].

Доцільно також зазначити, що процес організації мовного вміння здійснюється поетапно, тобто виконується певна послідовність:

- формування;

- розвиток;

- вдосконалення [31, 84–90; 14, 99–101; 28, 1326–1329; 40, 726–728; 11, 77–79].

Формування мовних умінь пов'язане з первинним закріпленням знань, перенесенням знань, мовних навичок на типізовану мовну практику рівних фрагментованих мовних одиниць і явищ.

Наступна стадія становлення вміння – розвиток, проявляється у закріпленні мовного матеріалу з елементами творчого застосування у різних ситуаціях, у яких функціонує текст та дискурс.

Процес вдосконалення, на нашу думку, нескінченний та пов'язаний з подальшим розвитком здатності оперувати матеріалом вільно, творчо, спонтанно у спілкуванні з урахуванням різноманітних лінгвістичних і екстралінгвістичних факторів комунікації.

Розвиток умінь іншомовної комунікації необхідно охарактеризувати як якісні зміни, що відбуваються у вже сформованих компонентах вміння, та проявляються у нових умовах комунікації, а також розширення репертуару компонентів базової групи загальнокомунікативних умінь новими аспектами діяльності з урахуванням особливостей професійної комунікації у певній предметній галузі або спеціальними вміннями [39, 562–568; 1, 79–90; 6, 510–514; 14, 99–102].

Але у процесі розвитку умінь іншомовної комунікації виявляються певні складності їх реалізації:

- недостатній рівень поступовості дисциплінарних знань у мовній діяльності студентів;

- неефективна реалізація отриманих знань у процесі іншомовної комунікації;

- відсутність метапредметних умінь та навичок у формуванні міждисциплінарного контексту мовлення;

- нездатність студентів в умовах навчання реалізовувати професійну комунікацію у синхронній взаємодії, здійснювати публічний виступ аргументовано, з дотриманням норм професійної етики.

Головною причиною такого незадовільного становища у методиці навчання іноземною мовою студентів аграрного профілю, на нашу думку, є домінування пасивної форми навчання та недостатність комунікативних стратегій поведінки у студентів початкових курсів.

Отже, у комплексі вмінь іншомовної комунікації існує гостро затребувана у сьогоденній соціально-економічній та освітній системі група умінь, пов'язаних з представленням результатів науково-практичних розробок у лінгвосоціокультурному просторі. Крім того, виникає необхідність у досвіді публічних виступів із подальшою можливістю транслювати командні та власні досягнення перед стейкхолдерами та іншими зацікавленими сторонами, а саме, інвесторами, роботодавцями.

Як пересвідчуємося, професійний розвиток іноземної комунікативної компетенції сучасними фахівцями аграрної сфери насамперед пов'язаний з відображенням у мові змісту їх професійної діяльності та характерних особливостей.

Специфікою умінь мовлення фахівців аграрної сфери є здатність професійного мислення, що дає їм змогу адаптуватися до різних канонів мовної

професійної термінології, усвідомлено вибирати мовні засоби та будувати професійний дискурс відповідно до комунікативної ситуації:

- презентація професійних проєктів;
- звітування перед колегами;
- ділова розмова із представниками експертної спільноти тощо.

У сучасних умовах для фахівців аграрної сфери одним із професійних засобів комунікації з метою встановлення контакту та взаємодії у професійній галузі служить сформоване у міждисциплінарному контексті (усне) публічне мовлення, зумовлене ситуацією, стратегією поведінки, завданнями та можливими суперечностями сторін.

У зв'язку з цим володіння іноземною мовою, а також вміннями публічної мови, професійно-орієнтованими знаннями та навичками є основними у процесі формування універсальних компетенцій майбутніх фахівців аграрної сфери.

Крім того, оволодіння вміннями іншомовної комунікації для студентів аграрного профілю становить основу для їх успішного спілкування та взаємодії у різних контекстах, зокрема – міждисциплінарному. Студентам аграрного профілю особливо важливо розвивати вміння іншомовного публічного мовлення, щоб переконливо представляти свої прототиби та моделі перед міждисциплінарною аудиторією, щонайменше бути першочерговим орієнтиром у науково-академічних дослідженнях студентів.

Характерною особливістю навчання студентів аграрного профілю іншомовної комунікації та розвитку цієї здатності є поєднання їхньої професійної діяльності із міждисциплінарним контекстом. Міждисциплінарний контекст актуалізує міждисциплінарний дискурс професійної комунікації у процесі іншомовної підготовки фахівців аграрної сфери. Він детермінує умови інтегративної цілісності освітнього процесу, що сприяють цілісному сприйняттю системно-структурованого знання на основі інтеграції міждисциплінарних залежностей та зв'язків різних циклів дисциплін аграрного профілю. Аграрний дискурс формується на основі професійної комунікації, залучає міждисциплінарний контекст і аргументує потребу широкого поширення вітчизняних науково-технічних досягнень серед представників інших сфер діяльності.

На підставі описаних вище характерних особливостей, можемо виділити вміння публічного спілкування іноземною мовою в окрему підгрупу комунікативних умінь, яка містить вищезазначені аспекти загальнокомунікативних та професійно-діяльних умінь. Означена підгрупа комунікативних умінь мови складає основу здатності висловлювати студентами іноземною мовою власні думки, ідеї, уявлення, міркування, рішення, зверненої до широкої англомовної та мультиекспертної аудиторії.

Для визначення особливостей умінь іншомовної комунікації студентами аграрного профілю, а також визначення їх змісту необхідно розглянути види комунікативної діяльності, що визначають її суть, пов'язану з участю студентів цього профілю в обговореннях, дискусіях, семінарах, розпитуваннях, конференціях, консультаціях, конкурсах, виставках, інтер'ю тощо.

Серед видів публічної мови, затребуваних у міждисциплінарному контексті аграрної діяльності, основними сьогодні є:

- презентація проєкту, що характеризується вмінням обґрунтувати актуальність та значимість, мету і завдання;
- доповіді на наукових конференціях щодо проведених досліджень та отриманих результатів;
- виступи на семінарах, які містять аргументовану дискусію з актуальних питань та проблем у професійній галузі;
- спеціалізовані вебінари та міждисциплінарні онлайн-курси, де фахівці аграрної сфери навчають інших, діляться своїми знаннями та досвідом;
- експертні коментарі, коли фахівці аграрної сфери дають експертні оцінки та пояснення для засобів масової інформації, роз'яснюючи складні професійні питання простою мовою;
- участь у наукових дебатах, де потрібно відстояти професійну точку зору й аргументувати свою позицію;
- участь у виставці з презентацією своїх продуктів та послуг, коли важливим є демонстрація експертного переваги та професійних можливостей [32, 83–84; 33, 48–62; 36, 98–104; 38, 328–340; 42, 126–130; 43, 238–242].

Зазначимо, що специфічним науково-методичним нововведенням у процесі мовної підготовки фахівців аграрної сфери є виокремлення групи професійно-діяльних умінь іншомовного публічного мовлення, призначених не тільки для того, щоб доступно та переконливо подавати слухачам матеріал іноземною мовою, але й сприяти популяризації науково-професійної діяльності в галузі аграрних наук та поширювати з-поміж світової спільноти досвід нових професійних технологій за допомогою мови глобального спілкування, якою нині є англійська.

Висновки. Багатомовна компетенція – це здатність та готовність здійснювати комунікативну діяльність за допомогою мовного репертуару, де рівень володіння кожною мовою визначається сферою її застосування та компетенціями. Формування багатомовної компетенції в умовах сучасних аграрних закладів вищої освіти може здійснюватись за допомогою вивчення першої іноземної мови як мови професійної культури (англійська) та другої як мови функціонального спілкування.

Щодо умов аграрних закладів вищої освіти ми можемо виділити такий компонентний склад багатомовної компетенції:

- професійно-орієнтована мовна компетенція англійською мовою як мовою професійної культури;

- загальна мовна компетенція другою іноземною мовою як мовою функціонального спілкування;

- інтегративна компетенція, що містить у собі компетенцію щодо розширення мовного репертуару (відповідає стратегічній компетенції).

Основна функція інтегративної компетенції полягає в інтегруванні решти компонентів компетенції у рамках однієї загальної багатомовної системи компетенції.

Запропонована нами методична модель формування багатомовної компетенції у студентів аграрних закладів вищої освіти побудована в межах компетентнісного, когнітивного, міжпредметного та професійного підходу до навчання. Вона заснована на запропонованих принципах навчання (базових навчальних стратегій, організації навчально-пізнавальної діяльності залежно від навичок), що формують структуру завдань вивчення мови. Реалізується шляхом сукупності методів навчання (пояснювально-ілюстративний, проблемний, репродуктивний, пошуковий, рольову гру). Передбачає організацію навчання на основі навичок студентів (тайм-менеджмент, адаптивність, концентрація уваги, комунікативність). А також передбачає активне застосування студентами базових навчальних стратегій для розвитку лінгвістичного репертуару.

Стратегія багатомовного навчання становить орієнтацію на досягнення завдань навчання, що визначає спрямованість, способи і результативність освітньої діяльності стосовно реалізації. Стратегія багатомовного навчання студентів аграрних закладів вищої освіти містить професійно-орієнтований компонент (необхідність у досягненні завдань навчання, мотиви і методи), операційно-технологічний (здатність до прогнозування і саморегуляції), аналітико-рефлексивний (здатність до аналізу і самооаналізу процесу та результатів навчання, ставлення студентів до навчання) та інші компоненти.

Формування процесу багатомовного навчання студентів аграрних закладів вищої освіти – це процес побудови та реалізації завдань навчання, здібностей студентів з урахуванням вимог професійної діяльності у довгостроковій перспективі.

Педагогічне стимулювання у процесі формування стратегії багатомовного навчання студентів аграрних закладів вищої освіти становить цілеспрямовану діяльність викладача спрямовану на активізацію діяльності студентів і актуалізацію їхніх внутрішніх ресурсів, необхідних для організації та реалізації стратегії навчання. Педагогічне сти-

мулювання сприяє організації викладачем спільної діяльності зі студентами, в процесі якої відбувається їх орієнтація на досягнення завдань навчання. Це, зі свого боку, забезпечує ставлення до процесу навчання як до періоду освоєння студентами методів загальнокультурної, особистісної, професійної та соціальної самореалізації з урахуванням динамічних і мінливих умов професійної діяльності. Під впливом педагогічного стимулювання відбувається розуміння студентами значимості власної стратегії навчання та реалізації діяльності щодо її побудови.

Педагогічне стимулювання у процесі організації багатомовного навчання студентів аграрних закладів вищої освіти забезпечується застосуванням таких педагогічних умов:

- залучення студентів аграрних закладів вищої освіти до виконання спеціально розробленої системи професійно-орієнтованих завдань, призначених для актуалізації їх внутрішніх ресурсів та ініціації дій з формування стратегії навчання;

- залучення студентів аграрних закладів вищої освіти до інтерактивної взаємодії при вивченні дисциплін, віднесених до міждисциплінарних проєктів, що сприяє процесу формування власної стратегії навчання;

- залучення та заохочення студентів аграрних закладів вищої освіти до професійної діяльності, що забезпечує ефективність, самостійну реалізацію і розвиток стратегії багатомовного навчання.

Рівень професійної підготовки студентів аграрних закладів вищої освіти у процесі багатомовного навчання передбачає цілу низку умінь, необхідних для ефективного планування і засвоєння мовного матеріалу, аналізу і рефлексії за їх результатами, здійснення навчальної взаємодії студентів. Від ступеня їх сформованості залежить у майбутньому успішність у професійній діяльності студентів аграрних закладів вищої освіти, їхня відкритість до інновацій і готовність до практичної діяльності на високому рівні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошина О. Застосування самостійної роботи у процесі формування інформаційно-комунікативної компетентності студентів при вивченні іноземної мови в аграрних закладах вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2024. № 1 (221). С. 78–91. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4>.

2. Волошина О.В., Попенко Ю.В. Ігрові методи, як засіб вивчення іноземної мови. *SworldJournal*. 2020. № 4, Болгарія, pp. 31–39.

3. Волошина О.В. Використання інтерактивних технологій для формування естетичного смаку у студентів ВНЗ з засобами іноземних мов. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 151. Том 1. С. 30–33.

4. Волошина О.В. Використання методу мозкового штурму у викладанні іноземної мови. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 38. С. 28–33.

5. Волошина О.В. Іншомовна комунікативна компетентність студентів-аграріїв у незалежній Україні. *Збірник наукових праць "Сільське господарство та лісівництво"*. 2017. № 6. Том 2. С. 204–212.
6. Волошина О.В. Професійно-орієнтована підготовка студентів в аграрних закладах вищої освіти у процесі вивчення іноземної мови. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 2 (30). С. 507–531. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/9400/9453> DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2\(30\)-507-531](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-2(30)-507-531).
7. Волошина О.В. Формування інформаційно-комунікативної компетентності студентів у процесі вивчення іноземної мови в аграрному закладі вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2023. № 6–7 (214–215). С. 138–151. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.287904>
8. Волошина О.В. Формування полікультурних компетентностей у майбутніх фахівців аграрної галузі. *Молодь і ринок*. 2022. № 2. С. 99–105. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2022.256017>.
9. Гончарук І.В., Юрчук Н.П. Організація єдиного електронного науково-освітнього простору сучасного університету. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 12. С. 75–87.
10. Гріщенко І.В. Формування самооцінки як необхідної умови досягнення професійної компетентності. *Інноваційні технології в процесі підготовки фахівців: збірник наукових праць*. Вінниця: ВНТ. 2016. С. 53–55.
11. Гріщенко І.В. Цілі та завдання кейс-методу при викладанні курсу "Державний фінансовий контроль". *Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія: матеріали міжвузівського вебінару*. 31 березня 2017 р. Вінниця, 2017. С. 76–78.
12. Гунько І.В., Волошина О.В. Практичне застосування ділової гри при вивченні іноземної мови в умовах навчально-науково-виробничого комплексу "Всеукраїнський науково-навчальний консорціум". *Науковий журнал "Інноваційна педагогіка"*. 2021. Вип. 35. С. 17–21.
13. Гунько І.В., Волошина О.В. Застосування кейс-методу в процесі викладання іноземної мови в умовах навчально-науково-виробничого комплексу "Всеукраїнський науково-навчальний консорціум". *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 32. Т. 2. С. 75–79.
14. Дмитрук Л., Волошина О. Аспекти формування професійних компетенцій у студентів закладів вищої освіти нефілологічного профілю. *Молодь і ринок*. 2023. № 1 (209). С. 98–103. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.273167>.
15. Довгань Л.І. Використання тестів у навчанні іноземної мови студентів немовних вищих навчальних закладів. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2009. № 44. С. 22–25.
16. Ковальова К.В. Комунікативна компетентність інженерів-аграрників: сутність та структурні компоненти. *Педагогічні науки*. 2013. Вип. 113. С. 99–106.
17. Ковальова К.В. Особистісно-орієнтоване навчання, як складова процесу фахової підготовки спеціалістів інженерного профілю. *Техніка, енергетика, транспорт АПК*. 2017. № 4. С. 46–50.
18. Кравець Р.А. Культурна компетентність та міжкультурна комунікація у професійній підготовці майбутніх аграрників. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету України*. 2013. № 1. С. 112–115.
19. Кравець Р.А. Педагогічна технологія формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. *Молодий вчений*. 2017. № 1. С. 444–447.
20. Кравець Р.А. Впровадження інтерактивних методів навчання у полікультурній освіті майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях іноземної мови. *Людознавчі студії. Педагогіка*. 2017. № 4. С. 135–145.
21. Кравець Р.А. Культурологічна парадигма освіти у професійній підготовці майбутнього фахівця аграрної галузі. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2013. № 39. С. 187–192.
22. Кравець Р.А. Педагогічне проектування технології формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі*. 2020. № 3. С. 209–212.
23. Кравець Р.А. Практична реалізація специфічних принципів полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2015. № 4–5. С. 26–38.
24. Кравець Р.А. Структурні компоненти полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2013. № 1–2. С. 80–86.
25. Кравець Р.А. Типи комунікативних ситуацій у контексті полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі на заняттях з іноземної мови. *Збірник наукових праць "Педагогічні науки"*. 2016. № 71. С. 102–106.
26. Кравець Р.А., Романишина Л.М. Лінгвокраїнознавчий підхід до викладання іноземної мови в аграрному ВНЗ. *Наукові записки Вінницького національного аграрного університету. Серія: Соціально-гуманітарні науки*. 2013. № 2. С. 154–166.
27. Лутковська С.М. Використання інноваційних педагогічних технологій при вивченні природничо-наукових дисциплін у ЗВО аграрного профілю. *Наукові записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2018. № 56. С. 153–157.
28. Bakhmat N., Maksymchuk B., Voloshyna O., Kuzmenko V., Matviichuk T. Designing Cloud-oriented University Environment in Teacher Training of Future Physical Education Teachers. *Journal of Physical Education and Sport*. 2019. Vol. 19 (Supplement issue 4). Art 192 P. 323–1332.
29. Bilous O.S., Voloshyna O.V. Some aspects of the essence of intercultural communicative competence with the future specialist of higher education. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 3 (102). С. 15–25.
30. Inna Sysoieva, Andriy Pukas, Viktoriia Sysoieva, Tatyana Pukas, Irina Grishchenko, Oksana Balaziuk, Olena Hrynyk. The phenomenon of growing popularity of it education and its impact on the global economy. *Library Progress International*. Vol. 44 № 3. 2024. URL: <https://bpasjournals.com/library-science/index.php/journal/article/view/2677>.
31. Kapranov A. Beginner students' speech fluency in a second language compared across two contexts of acquisition. In E. Piechurska-Kuciel & E. Szymańska-Czaplak (Eds.), *Language in Cognition and Affect*. Berlin : Springer. 2013. P. 81–94.
32. Kapranov O. English goes digital: Framing pre-service teachers' perceptions of a learning management system in

their EFL studies. *ExELL: Explorations in English Language and Linguistics*, 8 (1). 2020. P. 47–67.

33. Kapranov O. The framing of an EFL primary school teacher's identity by Norwegian pre-service primary school teachers. *Konińskie Studia Językowe*. 2018. 6 (3). P. 329–351.

34. Kapranov O. Framing the identity of an ideal primary school teacher of English. *English Studies at NBU*. 2020. 6 (1). P. 95–110.

35. Kapranov O., Voloshyna O. Learning english under the sounds of air raid sirens: analysing undergraduate efl students' sustainable learning practices. *Sustainable Multilingualism*. 2023. Vol. 23. Issue 1. P. 1–24. DOI: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=s2.0-85186187017&origin=resultlist>.

36. Kapranov Oleksandr. The Framing of an EFL Primary School Teacher's Identity by Norwegian Pre-Service Primary School Teachers. *Konin Language Studies* 6.3: 2018. P. 325–344.

37. Kovalova K. Communicative competence and pedagogical conditions of its formation of future specialists of agrarian sector. *Modernization of research area: national prospects and European practices: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022. P. 560–580. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-221-0-22>.

38. Kuzheliev M., Zherlitsyn D., Nechyporenko A., Lutkovska S., & Mazur H. Distance learning as a tool for enhancing university academic management processes during the war. *Problems and Perspectives in Management*, 21 (2-si), 2023. P. 23–30. DOI: [https://doi.org/10.21511/ppm.21\(2-si\).2023.04](https://doi.org/10.21511/ppm.21(2-si).2023.04).

39. Voloshyna O. Methods of formation of information and communicative competence of students of higher education institutions based on the use of educational resources in crisis situations. In: *Modern educational technologies in the training of specialists in the agricultural sector during the crisis: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2023. P. 77–101. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-298-2-2>.

40. Voloshyna O.V. Application of modern pedagogical technologies when teaching a foreign language in the non-linguistic higher education institution. *Development of s/Scientific, technological and innovation space in Ukraine and EU countries: Collective monograph*. 1 st ed. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2021. P. 124–144.

41. Voloshyna O.V. Formation of information and communicative competence of future agrarian specialists in higher education institutions. *Theoretical and practical aspects of the development of modern scientific research: Scientific monograph. Part 2*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing". 2022. P. 234–259. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-195-4-25>.

42. Voloshyna O. Formation of students' intercultural competence in the conditions of modern global changes. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. 2021. Вип. 25. Кн. 1. С. 60–72.

43. Voloshyna O.V. Complex coordination application for interactive methods while teaching foreign languages. *Modern engineering and innovative technologies*. 2021. Issue № 15. Part 6. P. 17–28.

REFERENCES

1. Voloshyna, O (2024). Zastosuvannya samostiinoi roboty u protsesi formuvannya informatsiino-komunikativnoi kom-

petentnosti studentiv pry vyvchenni inozemnoi movy v ahrarnykh zakladakh vyshchoi osvity [Application of independent work in the process of formation of students' informational and communicative competence when learning a foreign language in agricultural institutions of higher education]. *Youth & market*, No. 1 (221), pp. 78–91. [in Ukrainian].

2. Voloshyna, O.V. & Popenko, Y.V. (2020). Ihrovi metody, yak zasib vyvchennia inozemnoi movy [Playing methods, as a mean of study of foreign language]. *Sworld-Journal*. Bolgariya. No. 4, pp. 31–39 [in Bolgariya].

3. Voloshyna, O.V. (2018). Vykorystannia interaktyvnykh tekhnolohii dlia formuvannia estetychnoho smaku u studentiv VNZ z zasobamy inozemnykh mov [Use of interactive technologies for forming of aesthetically beautiful taste for the students of VNZ with facilities of foreign languages]. *Bulletin of the Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, No. 151, pp. 30–33. [in Ukrainian].

4. Voloshyna, O.V. (2021). Vykorystannia metodu mozkovoho shturmu u vykladanni inozemnoi movy [Using the brainstorming method in teaching a foreign language]. *Innovative pedagogy*, No. 38, pp. 28–33. [in Ukrainian].

5. Voloshyna, O.V. (2017). Inshomovna komunikativna kompetentnist studentiv-ahraryiv u nezalezhnii Ukraini [A foreign communicative competence of students-agrarians is in independent Ukraine]. *Collection of scientific works "Agriculture and forestry"*, No. 6, pp. 204–212. [in Ukrainian].

6. Voloshyna, O.V. (2024). Profesiino-orientovana pidhotovka studentiv v ahrarnykh zakladakh vyshchoi osvity u protsesi vyvchenni inozemnoi movy [Professionally oriented training of students in agricultural institutions of higher education in the process of learning a foreign language]. *Science and technology today*, No. 2 (30), pp. 507–531. [in Ukrainian].

7. Voloshyna, O.V. (2023). Formuvannya informatsiino-komunikativnoi kompetentnosti studentiv u protsesi vyvchennia inozemnoi movy v ahrarnomu zakladi vyshchoi osvity [Formation of informational and communicative competence of students in the process of learning a foreign language in an agricultural institution of higher education]. *Youth & market*, No. 6–7 (214–215), pp. 138–151. [in Ukrainian].

8. Voloshyna, O.V. (2022). Formuvannya polikulturnykh kompetentnosti u maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi [Formation of multicultural competencies in future specialists in the agricultural industry]. *Youth & market*, No. 2, pp. 99–105. [in Ukrainian].

9. Honcharuk, I.V. & Yurchuk, N.P. (2018). Orhanizatsiia yedynoho elektronnoho naukovo-osvitnoho prostoru suchasnoho universytetu [Organization of a single electronic scientific and educational space of a modern university]. *Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, No. 12, pp. 75–87. [in Ukrainian].

10. Hrischenko, I.V. (2016). Formuvannya samoostynky yak neobkhidnoi umovy dosiahnennia profesiinoi kompetentnosti [Formation of self-esteem as a necessary condition for achieving professional competence]. *Innovative technologies in the process of training specialists*, (Ukraine, Vinnytsia, April 03–04, 2016), Vinnytsia, pp. 53–55. [in Ukrainian].

11. Hrischenko, I.V. (2017). Tsili ta zavdannia keis-metodu pry vykladanni kursu "Derzhavnyi finansovyi kontrol" [Aims and tasks the method of keic at teaching of course "State financial control"]. *Proceedings of the Distance learning as a modern educational technology, (Ukraine, Vinnytsia, March 31, 2017)*, Vinnytsia, pp. 76–78. [in Ukrainian].

12. Hunko, I.V. & Voloshyna, O.V. (2021). Praktychne zastosuvannya dilovoi hry pry vyvchenni inozemnoi movy v umovakh navchalno-naukovo-vyrobnychoho kompleksu "Vse-ukrainskyi naukovo-navchalnyi konsortsium" [Practical application of business game in the study of a foreign language in the educational-scientific-industrial complex "All-Ukrainian scientific-educational consortium"]. *Scientific journal "Innovative Pedagogy"*, No. 35, pp. 17–21. [in Ukrainian].
13. Hunko, I.V. & Voloshyna, O.V. (2021). Zastosuvannya keis-metodu v protsesi vykladannia inozemnoi movy v umovakh navchalno-naukovo-vyrobnychoho kompleksu "Vse-ukrainskyi naukovo-navchalnyi konsortsium" [Application of the case method in the process of teaching a foreign language in the conditions of the educational-scientific-production complex "All-Ukrainian Scientific and Educational Consortium"]. *Innovative pedagogy*, No. 32, pp. 75–79. [in Ukrainian].
14. Dmytruk, L. & Voloshyna, O. (2023). Aspekty formuvannia profesiinykh kompetentsii u studentiv zakladiv vyshchoi osvity nefilolohichnoho profilu [Aspects of the formation of professional competencies in students of non-philological higher education institutions]. *Youth & market*, No. 1 (209), pp. 98–103. [in Ukrainian].
15. Dovhan, L.I. (2009). Vykorystannia testiv u navchanni inozemnoi movy studentiv nemovnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv [The use of tests is in the studies of foreign language of students of unlinguistic higher educational establishments]. *Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, No. 44, pp. 22–25. [in Ukrainian].
16. Kovalova, K.V. (2013). Komunikatyvna kompetentnist inzheneriv-ahramykyv: sutnist ta strukturni komponenty [Communicative competence of agricultural engineers: essence and structural components]. *Pedagogical sciences*, No. 113, pp. 99–106. [in Ukrainian].
17. Kovalova, K.V. (2017). Osobystisno-orientovane navchannia, yak skladova protsesu fakhovoi pidhotovky spetsialistiv inzhenernoho profilu [Personality-oriented learning as a component of the process of professional training of engineering specialists]. *Technology, energy, transport of agricultural industry*, No. 4, pp. 46–50. [in Ukrainian].
18. Kravets, R.A. (2013). Kulturna kompetentnist ta mizh-kulturna komunikatsiia u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh ahramykyv [A cultural competence and communication is in professional preparation of future squirearchies]. *Collection of scientific works of the Khmelnytskyi Institute of Social Technologies of the University of Ukraine*, No. 1, pp. 112–115. [in Ukrainian].
19. Kravets, R.A. (2017). Pedahohichna tekhnolohiia formuvannia polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ahramoi haluzi na zaniattiakh inozemnoi movy [Pedagogical technology of forming of political and cultural competence of future specialists of agrarian industry is on employments of foreign language]. *A young scientist*, No. 1, pp. 444–447. [in Ukrainian].
20. Kravets, R.A. (2017). Vprovadzhenia interaktyvnykh metodiv navchannia u polikulturnii osviti maibutnikh fakhivtsiv ahramoi haluzi na zaniattiakh inozemnoi movy [Introduction of interactive methods of studies in cultural education of future specialists of agrarian industry is on employments of foreign language]. *Humanities studies. Pedagogy*, No. 4, pp. 135–145. [in Ukrainian].
21. Kravets, R.A. (2013). Kulturolohichna paradyhma osvity u profesiinii pidhotovtsi maibutnoho fakhivtsia ahramoi haluzi [A cultural paradigm of education is in professional preparation of future specialist of agrarian industry]. *Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsyubynskyi. Series: Pedagogy and psychology*, No. 39, pp. 187–192. [in Ukrainian].
22. Kravets, R.A. (2020). Pedahohichne proektuvannia tekhnolohii formuvannia polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ahramoi haluzi [Pedagogical planning of technology of forming of cultural competence of future specialists of agrarian industry]. *Actual problems of philology and professional training of specialists in a multicultural space*, No. 3, pp. 209–212. [in Ukrainian].
23. Kravets, R.A. (2015). Praktychna realizatsiia spetsyfichnykh pryntsyviv polikulturnoi osvity maibutnikh fakhivtsiv ahramoi haluzi na zaniattiakh z inozemnoi movy [Practical realization of specific principles of cultural education of future specialists of agrarian industry is on employments from a foreign language]. *Pedagogy and psychology of professional education*, No. 4–5, pp. 26–38. [in Ukrainian].
24. Kravets, R.A. (2013). Strukturni komponenty polikulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ahramoi haluzi [Structural components of political and cultural competence of future specialists of agrarian industry]. *Continuous professional education: theory and practice*, No. 1–2, pp. 80–86. [in Ukrainian].
25. Kravets, R.A. (2016). Typy komunikatyvnykh sytuatsii u konteksti polikulturnoi osvity maibutnikh fakhivtsiv ahramoi haluzi na zaniattiakh z inozemnoi movy [Types of communicative situations in the context of cultural education of future specialists of agrarian industry on employments from a foreign language]. *Collection of scientific works "Pedagogical sciences"*, No. 71, pp. 102–106. [in Ukrainian].
26. Kravets, R.A. & Romanyshyna, L.M. (2013). Linhvokrainoznavchyi pidkhid do vykladannia inozemnoi movy v ahramomu VNZ [The linguistic and national going is near teaching of foreign language in agrarian Higher educational establishment]. *Scientific notes of Vinnytsia National Agrarian University. Series: Social and humanitarian sciences*, No. 2, pp. 154–166. [in Ukrainian].
27. Lutkovska, S.M. (2018). Vykorystannia innovatsiinykh pedahohichnykh tekhnolohii pry vyvchenni pryrodnychnaukovykh dystsyplin u ZVO ahramoho profilu [The use of innovative pedagogical technologies in the study of natural science disciplines in agricultural higher education institutions]. *Scientific notes of VDPU named after M. Kotsyubynskyi*, No. 56, pp. 153–157. [in Ukrainian].
28. Bakhmat, N., Maksymchuk, B., Voloshyna, O., Kuzmenko, V. & Matviichuk, T. (2019). Designing Cloud-oriented University Environment in Teacher Training of Future Physical. Education Teachers. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol. 19 (Supplement issue 4). Art 192. pp. 1323–1332 [in English].
29. Bilous, O.S. & Voloshyna, O.V. (2020). Some aspects of the essence of intercultural communicative competence with the future specialist of higher education. *Bulletin of Ivan Franko Zhytomyr State University*, No. 3 (102), pp. 15–25. [in English].
30. Sysoieva, I., Pukas, A., Sysoieva, V., Pukas, T., Grishchenko, I., Balaziuk, O. & Hrynyk, O. (2024). The phenomenon of growing popularity of it education and its impact on the global economy. *Library Progress International*. Vol. 44. No. 3 [in English].
31. Kapranov, A (2013). Beginner Students' Speech Fluency in a Second Language Compared Across Two Contexts of Acquisition. In E. Piechurska-Kuciel & E. Szymańska ka-

Czaplak (Eds.), *Language in Cognition and Affect* Berlin, Heidelberg: Springer. pp. 81–94. [in English].

32. Kapranov, O. (2020). English goes digital: Framing pre-service teachers' perceptions of a learning management system in their EFL studies. *ExELL: Explorations in English Language and Linguistics*, 8 (1). pp. 47–67. [in English].

33. Kapranov, O. (2018). The Framing of an EFL Primary School Teacher's Identity by Norwegian Pre-Service Primary School Teachers. *Konin Language Studies*, 6.3: pp. 329–351 [in English].

34. Kapranov, O. (2020). Framing the Identity of an Ideal Primary School Teacher of English. *English Studies at NBU*, 6(1). pp. 95–110. [in English].

35. Kapranov, O. & Voloshyna, O. (2023). Learning english under the sounds of air raid sirens: analysing undergraduate efl students' sustainable learning practices. *Sustainable Multilingualism*, 23. pp. 1–24. [in English].

36. Kapranov, O. (2018) The Framing of an EFL Primary School Teacher's Identity by Norwegian Pre-Service Primary School Teachers. *Konin Language Studies*, 6.3: pp. 325–334. [in English].

37. Kovalova, K. (2022). Communicative competence and pedagogical conditions of its formation of future specialists of agrarian sector. *Modernization of research area: national prospects and European practices: Scientific monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, pp. 560–580. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-221-0-22> [in English].

38. Kuzheliev, M., Zherlitsyn, D., Nechyporenko, A., Lutkovska, S. & Mazur, H. (2023). Distance learning as a tool for enhancing university academic management processes

during the war. *Problems and Perspectives in Management*, No. 21(2-si), pp. 23–30. [in English].

39. Voloshyna, O. (2023). Methods of formation of information and communicative competence of students of higher education institutions based on the use of educational resources in crisis situations. In: *Modern educational technologies in the training of specialists in the agricultural sector during the crisis*: Scientific monograph. Riga, Latvia. pp. 77–101. [in English].

40. Voloshyna, O.V. (2021). Application of modern pedagogical technologies when teaching a foreign language in the non-linguistic higher education institution. *Development of s/Scientific, technological and innovation space in Ukraine and EU countries: Collective monograph. 1 st ed*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", pp. 124–144. [in English].

41. Voloshyna, O.V. (2022). Formation of information and communicative competence of future agrarian specialists in higher education institutions. *Theoretical and practical aspects of the development of modern scientific research: Scientific monograph. Part 2*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing". pp. 234–259. [in English].

42. Voloshyna, O. (2021). Formation of students' intercultural competence in the conditions of modern global changes. *Theoretical and methodological problems of raising children and school youth*, No. 25, pp. 60–72 [in English].

43. Voloshyna, O.V. (2021). Complex coordination application for interactive methods while teaching foreign languages. *Modern engineering and innovative technologies*. Issue 15. Part 6. pp. 17–28. [in English].

Стаття надійшла до редакції 20.11.2024

“Духовний розвиток, духовне виховання людини зокрема і народу взагалі здійснюється не лише школою, а кількома великими вихователями : природою, життям, наукою і релігією”.

*Костянтин Ушинський
український педагог*

“Навчання й досі розуміють лише як розвиток розуму, в той час коли воно має стати джерелом сил для оновлення та творення”.

*Марія Монтесорі
італійський педагог, лікар, філософ*

“Світло науки одне, і, якщо зробити його яскравішим в одному місці, воно стане яскравішим усюди”.

*Айзеґ Азімов
американський письменник*

“Бачити істину можливо лише серцем; сутність – це те, що невидимо для очей”.

*Антуан де Сент-Екзюпері
французький письменник*

